

Den 24. november 2004

Udenrigsudvalgets spørgsmål
19 af 21. oktober 2004
(alm.del). Offentlig.

Spørgsmål 19:

”Ministeren bedes oversende sit talepapir fra samrådet den 21. oktober 200 om samrådspørgsmål A om situationen i Darfur.”

Svar:

Nedenfor følger udenrigsministerens talepunkt til nævnte samråd:

Samrådspørgsmål A: Hvad kan ministeren oplyse om situationen i Darfur, og hvilke initiativer vil Danmark/EU tage i den forbindelse?

Jeg er glad for at få muligheden for drøfte situationen i Darfur. Det er en vanskelig og kompliceret konflikt med meget alvorlige humanitære konsekvenser. En konflikt, vi fra dansk side har engageret os aktivt i siden 2003.

Udviklingsministeren har bedt mig viderebringe oplysninger om de udviklingspolitiske aspekter, som vil indgå i svaret.

Den centrale baggrund.

Konflikten i Darfur bygger grundlæggende på en økonomisk og politisk marginalisering af et meget fattigt område, forstærket af et pres på de få ressourcer i området. Det er ikke en religiøs kamp. Begge parter er muslimer. Det er en kamp mellem arabiske nomader og afrikanske bondesamfund.

Konflikten fik fornyet næring efterhånden som fredsprocessen mellem regeringen og oprørsbevægelsen i syd (SPLM/A) gjorde fremskridt. Frygten for ikke at få del i ressourcer og indflydelse voksede, og i begyndelsen af 2003 startede to oprørsbevægelser et væbnet oprør. (Sudanese Liberation Movement/Army -SLM/A og Justice and Equality Movement - JEM).

Sudans regering slog hårdt ned på oprøret, med støtte fra lokale arabiske militser - de såkaldte Janjaweed. Samtidig blev området i lange perioder lukket for omverdenen. Nødhjælpsorganisationer blev nægtet visum og adgang.

I slutningen af 2003 stod det klart, at systematiske overgreb fandt sted og at tusindvis af mennesker var på flugt. En EU-ministerdelegation gav under politiske konsultationer med Sudans præsident i Khartoum i december sidste år udtryk for meget alvorlig bekymring for situationen. Samme budskab blev givet Sudans ambassadør på møde i København samme måned.

Hvilke initiativer tager Danmark og EU.

Danmark var blandt de første, der arbejdede for et aktivt EU engagement, herunder at EU fastholdt dialogen med parterne og alle relevante aktører, især FN, den Afrikanske Union og USA. Jeg har i EU talt for, at EU's engagement fulgte flere spor: Politisk, diplomatisk, operationelt, humanitært og finansielt. Indsatsen har været styret af følgende prioriteringer efterhånden som processen skred frem:

For det første at bringe parterne til forhandlingsbordet, samt opnå enighed om en våbenhvile og en uafhængig overvågningsmekanisme. For det andet at fastholde våbenhvilen, og sikre fuld og uhindret humanitær adgang. For det tredje at fremme en bæredygtig politisk løsning gennem fredsforhandlinger. Og endeligt at mobilisere ressourcer til humanitær støtte, til den politiske proces og til AU's bestræbelser.

Primært på EU's foranledning, og med deltagelse af repræsentanter fra bl.a. AU, FN og USA, lykkedes det i marts efter stærkt internationalt pres at få fredsforhandlinger i gang i Tchad. En våbenhvile undertegnede den 8. april 2004, og en aftale mellem parterne og AU om indsættelse af en observatørmision blev indgået 28. maj.

Med våbenhvilen og den internationale tilstedeværelse er der siden foråret sket en ændring i sikkerhedssituationen. De systematiske og koordinerede angreb er aftaget, og området præges nu af en række enkelt-episoder, gensidige provokationer og tiltagende almindelig lovløshed. Manglende sikkerhed er derfor stadig et meget centralt problem. Der er tale om klare brud på våbenhvilen og fortsatte overgreb på civilbefolkningen. Parterne har på det punkt ikke overholdt aftaler. Sudans regering har ikke taget de nødvendige skridt til at afvæbne lokale militser, eller sikre at overtrædere bliver retsforfulgt. Dette er helt uacceptabelt.

Det internationale pres er derfor øget, herunder truslen om sanktioner. Rådet har på flere møder, senest den 11.-12. oktober, opstillet en række konkrete krav til parterne. Krav som ligger på linie med resolutionerne vedtaget af FN's sikkerhedsråd. Jeg har selv over for Sudans udenrigsminister på et møde i New York i september kraftigt understreget det ansvar, regeringen bærer.

EU har løbende arbejdet for at politiske og administrative hindringer for humanitære organisationer blev fjernet. I slutningen af maj lykkedes det at få Sudans regering til at ophæve visumrestriktioner, og området blev åbnet for humanitære organisationer. Den humanitære udfordring var enorm, med på det tidspunkt 1 mio. fordrevne spredt i et stort og svært tilgængeligt område.

FN opgør nu antallet af internt fordrevne til 1,4 mio. Over 50.000 menes døde, og 200.000 er flygtet til Tchad. FN kalder krisen verdens alvorligste humanitære krise lige nu. Op til 10.000 mennesker antages at dø hver måned primært som følge af dårlig ernæring, mangel på vand, sanitet og sundhedsydelse. Kun 15% af dødsfaldene skyldes nu kamphandlinger. Kampen for at redde menneskeliv er derfor primært et humanitært spørgsmål. FN anslår at have adgang til godt 1 mio. mennesker. Regntiden, som de seneste måneder yderligere har vanskeliggjort arbejdet, er nu ved at være ovre. FN appellerer om øget bistand.

Sikkerhedsproblemet og de fortsatte overgreb betyder også, at det stadig er svært at nå mange af de nødlidende, at flere tvinges på flugt, at folk ikke kan forlade flygtningelejrene, ikke kan vende tilbage til deres landsby, og ikke kan dyrke jorden. Darfur ventes at ville være afhængig af nødhjælp i lang tid endnu.

EU og EU's medlemslande har samlet bidraget med knap 290 mio. euro til den internationale humanitære indsats. Heraf har EU-Kommissionens humanitære kontor (ECHO) bidraget med godt 55 mio. euro, hvoraf knap en tredjedel er allokeret til indsatser i Tchad. Danmark bidrog allerede i 2003 til danske NGO'ers arbejde i regionen. Samlet har Danmark støttet ofrene i Darfur og dem, der er flygtet over grænsen til Tchad med over 45 mio. kr. Yderligere danske bidrag er under forberedelse. Vi skal støtte de nødstedte, hvor de er. Men vi skal også være parat til at støtte, så snart der viser sig muligheder for, at de kan vende tilbage.

Ca. 10 danskere arbejder i øjeblikket i Darfur udsendt via Det Humanitære Beredskab og danske NGO'er.

AU's observatørmission er blevet støttet logistisk, planlægningsmæssigt og finansielt. 12 mio. euro blev i juli bevilget over EU's nyoprettede Fredsfacilitet og tekniske ekspertise er sendt til Addis Ababa og Darfur. Danmark har bilateralt støttet missionen med 4,5 mio. kr. og udsendt en dansk observatør. AU's freds- og sikkerhedsråd har i går (20. oktober) besluttet at udvide styrken til knap 3.500 udsendte og styrke dens mandat til bl.a. at omfatte beskyttelse af civile. EU og medlemslandene er parat med yderligere støtte.

EU har fastholdt presset for en dialog om de underliggende årsager til konflikten. EU deltog i de politiske forhandlinger i Addis Ababa såvel som konsultationer med de to oprørsbevægelser i Geneve i juli. EU er med som observatør i de AU-ledede forhandlinger som startede 23. august i Nigerias hovedstad Abuja. EU har stillet teknisk ekspertise til rådighed for mæglingsteamet. Forhandlingerne ventes genoptaget 21. oktober.

En løsning i Darfur.

Jeg vil gerne understrege, at der er tale om en meget vanskelig proces. Sudans regering modsatte sig længe et internationalt engagement i konflikten, og fastholdt, at det var et internt spørgsmål. Man frygtede, at det ville opildne andre regioner og grupper, bl.a. i øst-Sudan, som heller ikke deltog i den internationalt overvågede fredsproces, og åbne en Pandoras æske af lokale konflikter. Parterne, især Sudans regering, har fornægtet sit ansvar for situationen.

Et vedvarende og koordineret internationalt pres har givet nogle resultater. Men presset må fastholdes for at opnå en tilfredsstillende sikkerhedssituation og løsning af konflikten. Der spores en begyndende realisme hos især Sudans regering. Der er sikret international adgang til området; aftaler er indgået mellem parterne, en egentlig fredproces er etableret, og en afrikansk ledet observatørmission er indsat og under udvidelse.

Senest har Sudans regering accepteret den internationale undersøgelseskommission, som FN's generalsekretær har nedsat på anmodning af Sikkerhedsrådet (resolution 1556 af 18. septem-

ber). Kommissionen skal undersøge rapporter om parternes overtrædelser af den internationale humanitære folkeret og menneskerettigheder, afgøre om folkemord har fundet sted, samt identificere overtrædere med henblik på at sikre at disse holdes ansvarlige. En undersøgelse som Danmark aktivt støtter.

Det forhold, at situationen muligvis defineres som folkedrab, ændrer ikke grundlæggende vores forpligtelser eller handlemuligheder. Vi ved jo, at der er tale om massive og grove krænkelse af menneskerettighederne og den humanitære folkeret i Darfur. Det er grund nok til den aktive indsats.

Det er positivt, at AU viser engagement og lederskab i forsøg på at løse en konflikt på det afrikanske kontinent. Fra dansk side har vi hilst det afrikanske konfliktløsningsinitiativ velkommen. Afrikanske lande har med etableringen af den Afrikanske Union i 2002 fået et mere effektivt og brugbart instrument hertil. Engagementet i Darfur viser, at de er rede til at bruge det. EU og Danmark har lagt et aktivt engagement i at støtte AU's bestræbelser.

En varig løsning i Darfur må findes inden for en national løsning. Darfur må ikke ses isoleret. Afslutning af fredsprocessen med syd (SPLM/A), hvor forhandlinger blev genoptaget 7. oktober, er vigtig for mulighederne for en samlet fred i Sudan. Ingen anden fredsproces er kommet så langt i løsning af de grundlæggende årsager. Seks protokoller om centrale spørgsmål vedr. ressourcefordeling, magtdeling, sikkerhed og lokal autonomi er underskrevet. Elementer herfra kan indgå i en løsning for Darfur.

Underskrivelse af fredsftaler i Sudan gør det ikke alene. Herefter følger en vanskelig genopbygnings- og omstillingsproces, hvor den virkelige fred skal vindes. Regeringen har med lanceringen i august 2004 af de udviklingspolitiske prioriteringer for de kommende fem år "Sikkerhed, vækst og udvikling" lagt op til et omfattende dansk bidrag til genopbygning af Sudan efter en fredsftale. 500 mio. kr. vil blive afsat til indsatser omfattende bl.a. nødhjælp, integration af flygtninge og fordrevne, god regeringsførelse, respekt for menneskerettigheder samt konkrete genopbygningsindsatser.

Regeringen har endvidere erklæret sig rede til positivt at overveje et dansk SHIRBRIG bidrag til en eventuel FN fredsstøtteoperation efter en fredsftale. En FN planlægningsmission blev udsendt til Sudan i juli måned, med deltagelse af bl.a. seks danskere.

Under dansk medlemskab af Sikkerhedsrådet vil fredsprocessen i Sudan være et prioriteret område for Danmark. Jeg kan afslutningsvis oplyse, at forsvarsministeren og jeg som led i forberedelserne til medlemskabet planlægger et besøg i regionen i slutningen af november, herunder ophold i Sudan og Etiopien, og samtaler med AU.